

Lindring av orale plager hos alvorlig syke og døende

Foto: Jørgen Barth, UiB.

SIRI FLAGESTAD KVALHEIM

Siri Flagestad Kvalheim er født i 1974 og oppvokst på Støren i Trøndelag. Hun er utdannet tannlege (2000) med spesialitet i oral protetikk (2009).

Arbeidet er utført ved Det medisinske fakultetet, UiB. Veiledere: Professor Gunhild Vesterhus Strand og førsteamanuensis Ileana Mihaela Cuida Marthinussen

Siri Flagestad Kvalheim disputerte den 4. oktober 2019 for ph.d.-graden ved Universitetet i Bergen med avhandlingen: «A Study on Oral Palliative Care – An exploratory study»

Alvorlig syke plages ofte av en uttalt tørrhet i munnen. Munntørrheten kan gi smertefulle sprekker og sår i munnen og nedover halsen. Følgelig kan det bli vanskelig å spise og drikke, noe som forverrer sykdommen ytterligere. Tørre, såre slimhinner kan også gi dårlig ånde. I dag finnes det dessverre ingen effektive hjelpemidler mot disse plagene.

En spørreundersøkelse blant sykehus og sykehjem fordelt omkring i alle landets fylker, viste at 25 % manglet prosedyrer for stell av munn og tenner hos alvorlig syke. Der sykehusene og sykehjemmene faktisk hadde slike prosedyrer, var disse svært varierende, og et stort antall ulike produkter ble benyttet under munnstellet. Uttørrete slimhinner ble smurt med alt fra matolje og fløte, til mer sofistikerte apotekprodukter. Studien viste at munnstell gjennomgående ikke er en selvfølgelig del av daglig stell når man blir alvorlig syk, i motsetning til kroppen ellers. Det hyppigst benyttede produktet for munnfukting var glyserol. Anbefalingene rundt

bruken av glyserol er motstridende og noen studier hevder glyserol kan ha en uttørrkende effekt, som er det motsatte av hva som er ønskelig.

I denne undersøkelsen er glyserol i ulike konsentrasjoner testet på en modell av munnslimhinne for å avdekke biologiske effekter på vevet. I tillegg ble de antatt beste produktene på markedet testet hos døende pasienter som var plaget med munntørrhet. Alle pasientene fikk rengjort tenner og slimhinner før påføring av det fuktende produktet. Resultatene viste at produktene med best langtidsvirkning, ble dårligst tolerert av pasientene – enten fordi smaken var sterk eller ubehagelig og/eller fordi det føltes klebrig i munnen. Det foretrukne middelet, en vandig oppløsning av 17 % glyserol, mistet imidlertid effekten kort tid etter påføring. Studien viste også at selv om ingen av de testede produktene var ideelle, var rengjøring av tenner og slimhinner i seg selv lindrende. I laboratoriestudier ble det vist at glyserol i konsentrasjoner på 42 % og høyere, ga økt celledeling og økning i celledød. Ved munnstell bør derfor glyserol kun benyttes i lavere konsentrasjon.